

סימן כז

בדין צורת הצדיק אי עשה ביד הפוך דלא
בדעת ה"ב"י — ביאור דברי הוהר בזה — בדין
צורת שאר האותיות שיש בהם יוד.

דלפי כ"ל נ"ע אשר צמנים האלו נפשה אגודות אגודות
בענין כתיבת הצדיק שיש כותבין הצדיק בידיו הפוכין
ותולין הדב—באילן גדול בדברי רבינו האריז"ל ומביאין ראיה
מזכר בראשית דף ג', אבל צאמה צרור שמזכר כ"ל מוכח
לביטול דכיד צמנו של הצדיק לא יכיה הפוך וגם יש להוכיח
גם רבינו האריז"ל לא אמר דבר זה.

ותחילה נבאר את דברי ההוכחה מהזכר וממילא יתבאר
דברי האריז"ל, ח"ל הזכר שם: עאלת אות נדי
אמר קמי קוב"ה רבן כל עלמין ניחא קמך למיבירי די עלמא
וכר, אמר לה נדי חנה ונדיק חנה, אבל חנה לריך למכוי
וכר, אמר לה נדי חנה ונדיק חנה, אבל חנה לריך למכוי
לית חנה לריך

פכ לכנמא מ"ע חנה, חתיה יוד דשמא דברית קדישא
ורכיב עלה ותחלחל צהר וראו דא כד צר קוב"ה לאדם הראשון
דו פרטין צהר, ובג"כ אנפוי דיוד אהדר לאחורא
כגונא דא, ולא אהדרו אנפין באנפין כגונא דא
אסתכל לעילא כגונא דא, אסתכלת לתתא כגונא
דא אמר לה קוב"ה, תוב דאנא זמין לנסרא

לך ולמעבד לך אפין באפין אבל באחרא אחרא תסתלק עכ"ל הזכר,
וקוטב הדבר שהשיב הקב"ה להדיי היינו דחיצור הצדי הוא מיוד
שכח צחינת זכר ומצחינת נון שכח נקבד והזיווג שלהם מורכב
לזיווג אחר שכח זיווג עולם התבו ולא זיווג עולם החיקון
שכח פנים צפנים משי"ה אינו כדאי שיכיה העולם נבאר זו
כדי שלא יכיה פתחון פה לרע שכח עולם התבו.

ומדברי הזכר כ"ל למדו בעלי קבלה מתלמידי האריז"ל
שכיד לריך להיות מהופך לגמרי מכתיבת שאר
יודין, וזה שכתב הזכר ובג"כ אנפוי דיוד מהדר לאחורא היינו
כמונח דגוף היוד הוא מהופך משאר יודין ומשי"ה כיו אחר
היוד לאחור הנון וכיו זיווג אחר צאחור, אבל צרור הדבר שאי
אפשר כלל לומר דכונת הזכר הוא שכיד עצמו עומד מהופך
לגמרי משאר יודין וכמה הוכחות יש בזה. ראשית דהא כתב
בזכר דלתא יוד ורכיב על נון ואחיד צו וחינו שני דברים, אי
דאחיד היינו שכח מחובר להנון ע"י הקוץ של היוד, שניה
שנוף היוד הוא רכיב ושוכב על הנון ח"כ מוכח מהזכר שאי
אפשר להיות לורה נדי רק ע"י שני הדברים היינו דאחיד וגם
רכיב, וזה צרור שזה לא שייך רק אס היוד הוא עומד פניו ללד
אחר הנון אבל אס היוד עומד אחרו ללד אחר הנון אינו
לריך להיות רכיב על הנון וחינו אס היוד הוא עומד
אחרו לאחור הנון כזה** אז יכול להיות שראש היוד
וראש הנון עומדין בשוכב למעלה רק הרגל היוד הולך מעט
באלכסון וגם רגל הנון הולך מעט באלכסון עד ששני הרגלים
פוגשים זה בזה כזה**), ח"כ לפי זה הוא רק אחיד בכתב
חינו שכח רק מחובר בכתב ע"י רגל היוד ואינו שייך בזה
שכיד רוכב על הנון, דהא כמו שכתב אינו רוכב על היוד כן
אין היוד רוכב על הנון רק שני הרגלים הולכין מעט באלכסון

עד שנפגשין זה בזה, ומה שייך לומר בזה רכיב זה על זה
כיון דראש היוד הוא חוץ לשטח הנון ח"כ שוכב בראש על חוץ
שכח חוץ לכתב כזה**), וכן צאמה לורה הכתיבה הוא כן
בספרים שלנו, אבל אס נימא דלריך היוד להיות פניו אל
אחרו הנון כזה** אז מוכרח הדבר שיכיה ראש היוד
שוכב על הנון כדרך מי שרוכב על חצירו כזה** דהרגל
היוד הוא אחיד ומחובר להנון וראש היוד הוא שוכב על אלכסון
הנון, כי ראש היוד אי אפשר להיות עומד שוכב עם ראש
הנון כזה** דהא כן הוא אינו יוד רק הוא ח"כ ולא יוד
ע"כ אס פושין היוד לריך לעשות שראש היוד יכיה עומד פניו
נוטב למעלה כזה** וראש הנון יכיה עומד פניו למטה וכמו
שכתב בזכר צסוף אסתכל לעילא אסתכלת לתתא כגונא
דא יע"ש, כיו מפורש בזכר דתחילת כתב אסתכל לשון זכר
ואח"כ כתב אסתכלת לתתא לשון נקבד וחינו כמו שכתבתי
דכיד שכח זכר הוא פונה פניו למעלה וכתב שכח נקבד
אסתכלת למטה מחמת דאי אפשר להיות צאופן אחר, דהא
יכיו שני הראשים עומדים בשוכב אז לא יכיה יוד רק יכיה
ואו כזה** אז לורה כאף כזה** דהא צוודאי אס כותבין
יוד כזה** כיו שנינו לורה יוד וע"כ מוכרח שיכיה פני
היוד למעלה ופני הנון למטה כמו שמסיק זוכ"ק כ"ל
משי"ה כיו רכיב ממש כמובן, וצוודאי לדעת בספרים
דלריך להיות אחר היוד לאחור הנון אז אין שום פירוש למח
שמסיק הזכר אסתכל לעילא אסתכלת לתתא, וגם למח בתחילת
כתב לשון זכר וצסוף כתב לשון נקבד, אבל לפי דבריו הוא
כלל על כן וא"כ לצד הראיה מבה דכתב הזכר דלריך להיות
רכיב גם עוד ראיה שניה מבה דמסיק אסתכל לעילא אסתכלת
לתתא דאין פירוש לפי שיטתם כ"ל.

ראיה שנייה דהא לפי שיטתם לריך לומר דמה שכתב הזכר
ובגין כך אנפוי דיוד מהדר לאחורא היינו לאחורא שלו,
וכח דדרך כל יודין הוא שיכיה הרגל נימין בראש והפנים ללד
כשמאל של האות וכאן היוד הוא לביטול דהרגל הוא שמאל
והפנים ללד ימין, וזה הוא פירוש מהדר אנפוי לאחורא היינו
למקום שכל היודין פנים האחר שלהם שם פונה היוד של הצדי
את הפנים שלו, ח"כ קשה דלפי לשון הזכר כיב לו לכתוב
ובג"כ מהדר יוד אנפוי לאחורא דהא היוד עצמו הוא מהפך
עצמו, וכן הוא לשון הזכר בחלק שלישי דף ס"ז ע"כ ח"ל אמאי
אהדר ואו אנפוי מנון כפופה ואהדר אנפוי לגבי נון פשוטה
פכ"ל ח"כ מפורש דצא האופן ל"ל דכיד עצמו מהדר את
עצמו, וכן בהיקוני זכר תיקון ל"ד ח"ל מ"ע ב' מהדר אנפוי
מא, ג' חצרת אנפוי מצי ובר עכ"ל יע"ש, ח"כ מפורש דהאות
צמנו מהדר אנפוי, ח"כ גם צנ"ד כיב לומר צנ"כ היוד מהדר
אנפוי לאחורא דהא היוד עצמו מהדר את עצמו. וכן בזכר
ח"ג דף ק"כ ג"כ הלשון שבהות צמנו מהדר את עצמו וכן
עוד צממה מקומות, וא"כ ככאן דלא אמר דיוד מהדר אנפוי
רק אמר אנפוי דיוד מהדר לאחורא, ע"כ מוכח דהאות עצמו
אינו מהפך רק אנפוי מהפך.

ועוד קושיא רביעית דהא לפי שיטתם דלריך שיכיה היוד
מהפך פניו לאחור הוא כדי שיכיה היוד עם הנון אחר
באחור, דהא כיב היוד נכתב כסדר כל היודין אז יכיה פנים
באחור, ח"כ כ"ש שאינו ראוי להיות פנים צפנים, ח"כ קשה

מכ שכתב בזכר ובג"כ אנפיו דיוד מהדר לאחורא, ולא אחכדר אנפין באנפין, למח לו להזכיר אנפין באנפין יותר היה לו להזכיר דאפילו אנפין באחור ג"כ אין ראוי להיות, ולמה להזכור להזכיר כלל אנפין באנפין כמו שלא הזכיר אנפין באחור שביא עיקר הכוונה של מה דהיוד מהדר אנפיו ממילא אינו נריך ג"כ להזכיר פנים בפנים, וידוע דהזכר אין צו אפילו תיבה אחת בלא כוונה.

ע"ב צרור הדבר דפשט דצרי הזכר הוא כפשוט כאשר נאמר. וכיינו דתחילה כתב הזכר דעיקר לדיק הוא נון רק דיוד אחיד ורכיב עליה, נמלא דיש ללדיק שני פנים, פנים דנון ופנים דיוד, וע"ז קאמר הזכר דמחמת רחא דאדם נצרה דו פרטופים מש"כ לא אחכדר פני היוד להיות לפני הנון ולהיות פנים בפנים רק אחכדר להיות פני היוד אחורי הנון [וזה מה שכתב הזכר ובג"כ אנפיו דיוד אחכדר לאחורא ולא אחכדרו אנפין באנפין] והכוונה דאחכדר לאחורא, היינו לאחורי הנון, אבל גוף היוד עצמו לא נתחבף דהיוד נכתב כמו כל היודין שצטולם ורקון הוא ללד ימין והראש הוא ללד שמאל ללד הנון, אך לפי זה עדיין קשה לכאורה דכא לפי הפעם דאדם דו פרטופין היה נלך להיות אחור באחור ח"כ כאן שאף שהיוד עומד אחורי הנון עכ"ז הוי פני היוד נגד אחורי הנון והוי פנים נגד אחור ולא אחור נגד אחור, לכן מסיים הזכר אסתכל לעילא, איסתכלא לתתא, וכיינו כמו שכתבתי לעיל דאי אפשר לכתוב שיכיה יוד מחובר לכוון רק שיכיה היוד מהפך פניו למעלה מעט והנון יהיה מהפך פניו למטה מעט (כא"כ דבלתי"כ לא יכיה לורת יוד עליו, דכיינו אס יכתוב היוד שוכ בשוכ עם הנון כא"כ) אז לורת יוד עליו מחמת דנתעקס הרגל של היוד כא"כ) וזה לא הוי לורת יוד וכן אפילו יעקס היוד למעלה ולא יעקס הנון למטה כא"כ) אז ג"כ לא יכיה ליור יוד רק יכיה לורת ואו, ח"כ מוכרח שיכתוב שיכיה לורת היוד מהפך למעלה והנון למטה מש"כ נקרא אחור באחור, וזה הוא כוונת האו"כ שכתב אסתכל לעילא ואסתכלא לתתא דככל הוא פירוש למח שכתב תחילה דהוא רחא דאדם נצרה דו פרטופין.

ונבאר היעב צירור הכצרה שכתבתי דכיון דפני היוד הוא נוטה ללד מעלה והנון ללד מטה זה נקרא אחור באחור, הנה סברה זו מפורש בכתבי האר"י ז"ל ונבאר דבריו הקדושים. וכיינו בספר עץ חיים בהתחלה דף הראשון הביא שם הזכר הג"ל לענין הפולמוח שקודם תיקון היה חכמה ובינה אחור באחור והביא הזכר הג"ל דזה הוא רמז צלדיק דיוד הוא חכמה ונון הוא בינה, והיו אחור באחור צעולם התוכו, ופשטות דבריו מורה שם לכאורה דיוד והנון הם הפוכים ממש אחור באחור. אך שם דיבר בענין עולם התוכו צקולר ובשאר ספרים האריך לפרש צארכיות ומלאחי דבריו בארכיות צפ"י משין חכמה מהאר"י ז"ל בסימן ר' ז' ח' וכן הוצא צפ"י שערי גן עדן בדרך אמת דרך ואו, ועוד הוצא. בשאר ספרי קבלה צפ"י האר"י ז"ל, וקוטב דצריכס שם דקודם התיקון אז קיבל חכמה מכת פנים בפנים היינו שהחכמה הפכה פניה למעלה כדי לקבל מכת והבינה ישבה ללד שמאל של החכמה ואינה שוכ עם חכמה רק ירדה להיות עומדת נגד רגלי חכמה, ועכ"ז כתבו כולם דזה הוי אחור באחור, ובס' משין חכמה הג"ל כתב להדיא דמחמת

דמקבלת מלד שמאל זה נקרא אחור באחור דבחינת שמאל הוא בכלל אחוריים יע"ש. הרי מפורש בדצריכס דמה שכתב האר"י ל בען חיים הג"ל וכן משמע מחובר הג"ל דבינה קבלה השפעת מחכמה בדרך אחור באחור הוא לאו דוקא רק דקיבלה הבינה דהיא ללד שמאל של החכמה וגם הוא רגלי החכמה מש"כ נקרא אחור, רק הבינה עצמה נתחבפה לגמרי באחורים שלה ללד החכמה, וא"כ גם בענין לדיק שהוא ג"כ שני בחינות הג"ל דהיוד הוא חכמה והנון הוא בינה והנון הופכת אחורים שלה ממש להיוד והיוד הוא הופך רק הפנים ללד מעלה וגם הנון נוטה ללד מטה מש"כ הוי הנון נגד רגל היוד כא"כ) והמניין יבין כי צרורים הדברים בלי שום פקפוק. וכן משמע בספר שערי גן עדן שם דכתב שם ח"ל והוא מצוה צוה"כ באחור דרצ הכוונה בזה בסוד הכוונה של לורת לדיק שהוא כא"כ) סוד יוד דלתא ורכיב על נון והנון הופכת פניה מן היוד אס חזכה חצין שם. ולפי זה נריך להיות לורת לדיק היוד מעט גבוה מן הנון כג"ל עכ"ל. הנה מפורש בדבריו דגבי נון כתב דהופכת פניה מן היוד, ולגבי יוד לא כתב רק שיכיה מעט גבוה מן הנון מחמת הסוד שבינה ירדה לרגלי החכמה כג"ל. אבל לא כתב שהיוד ג"כ יהפוך פניו מן הנון, וע"כ מחמת עצמו שכתב שם דחכמה לא הפכה פניה לאחור, וכן דבריו הם דצרי האר"י ז"ל ואף שדפסם לורת ל' כא"כ) שהוא יוד הפוך מוכן שטעות הדפוס או טעות המדפיס הוא שדבר פשוט הוא לכל שפ"פ קבלת האר"י ז"ל נריך להיות היוד להיפך מש"כ הדפוסו הצדיק הפוך, אבל באמת מגוף דבריו הוא משמע להיפוך דרק הנון מהפך פניה מן היוד אבל היוד אינו מהפך פניו מן הנון.

היוצא לנו מזה דמוכח מהג"ל דהאר"י ז"ל סובר דלורת לדיק ל"ל ציור ישר רק שראש היוד יהיה נוטה ללד מעלה וראש הנון יהיה נוטה ללד מטה והוא ע"פ הסוד הג"ל וגם ע"פ פשוט דאי אפשר להיות לורת יוד רק באופן זה כג"ל כדמוכח מדברי הזכר הג"ל, וכן מוכח מדברי האר"י ז"ל על גילופי אחורן שם באות לדיק דלריך היוד להיות ציושר והוצא ראהי זו צפ"י כתוב לחיים.

אמנם בספר פרי עץ חיים בהלכות תפילין פרק י"ד כתב מפורש דלריך להיות היוד להיפך, אך צרור שאין לסמוך על זה כי כבר מצוה בהקדמת העץ חיים שלא לסמוך כלל על שום תלמיד מתלמידיו שיאמרו איזו דבר משמו רק על תלמידיו רבינו ר' חיים וויטאל, והדברים האלו שצפרי עץ חיים הוא אינו מדברי ר' חיים וויטאל כדמוכח שם דצין פרק י"ד וצין פרק ע"ז יש שם הבנה מהבדל המקובל ר' נחמ ובהבנה זו כתוב שם שינוי לורת האותיות כג"ל. וא"כ מוכח דאינו מדברי רבינו רח"ט, וביותר מוכח זה דכא צפרק י"ד שם, הוא מיירי בענין כתיבת הפרשיות, וצפרק ע"ז שם מיירי בענין כתיבת שם הוי"ה, אבל בהג"ה זו כתוב שם שני הדברים בענין הפרשיות ובענין כתיבת שם הוי"ה, ואס היה זה מדברי רבינו רח"ט לא היה כתוב שם משני הוי"ה רק צפרק ע"ז אשר שם ביתו א"כ צוודאי אינו מדברי רבינו רח"ט ואין לסמוך עליהם, ובאמת גם מהבנה זו מוכח ג"כ דעיקר לורת האות הוא שיכיה היוד ישר רק בתפילין נריך לעשות שינויים אשר כתב שם, אבל צפ"י ומזה נריך לכתוב ככתב שלנו יע"ש.

ובאותיות שהם למעלה כקין. אך כבר ידוע לנו זה בקצלה איש מפי איש לורת הכתיבה, והנה כן הדין אם עשה זיון כזה (י"ד) ג"כ פסול וכן נון כזה (י"ז) וכדמפרש בחיקויים וז"ל על שיר השירים דאלו האותיות אין להם שום שטח רק יביו למעלה כנקודה.

אמנם לענין היוד שחתה האלף מפורש בזוהר שכשר להיות ג"כ לורת דלת והוא ע"פ סוד דיש שתי לורות לאלף א' שהוא י' וא"י י' וז' יוד וא"י דלת, הראשון שהוא שני יודין וואו הוא נגד שם הוי והשני הוא יוד ואו דלת הוא עם הכולל נגד שם אהי, והנה מסתמא היה מקובל לאל רש"י שכן היה בסניי היינו בחורה משרע"ה שפירא בסופר ראה אותה היה שתי הלורות באלפין, ואין לבקשות ע"ז דהא איחא צירושלמי ובמ"ס דכתב אשורית לא נמצא רק חמש אותיות כפולות ולא יותר, זה אינו קושיא דדוקא אותיות מנלפך דכוי שיטי צנף לורת האות דהאות בעצמו נשתנה עבור השינוי, אבל צלף דגוף לורת האלף אין שום שינוי צין שהוא תחתיו יוד או שחתיו דלת משי"ה אינו נקרא כפול כמוהו.

והנה לריך להבין למח נשתנה זאת הורת שחתה האלף שחוקצב לה שני לורות ואינה כשאר לורת הכתיבה שיש להם לורת אחת מיוחדת, והנה המקובלים כתבו העשם כג"ל, עכ"ז נלך טעם ג"כ ע"פ פשוט, ונראה ליתן טעם נכון גם ע"פ פשיע דהנה כל לורת הכתיבה נעשה מתחילת הזמן שחוקצב זה הלשון ואז נקצב לורת כל האותיות. ולפי"ז צורת היוד שחתה האלף מתחילת הכתיבה לא היה אפשר להיות לה לורת אחת מיוחדת כי נראה בחוש דכתיבה היוד התחתון להיות לו לורת יוד או לורת דלת הוא תלוי בכתיבה הקו האלכסון של הא' דהא הקי אינו צאלכסון גמור רק הוא זקוף מעט למעלה כזה (י"ז) אז אי אפשר להיות התחתון רק כלורת יוד כזה (י"ז) דאין מקום למשך להיות כדלת כמוהו אבל אם הקו הוא צאלכסון רחב כזה (י"ז) אז דרך הכתיבה להמשיך הקין למטה כדלת כזה (י"ז) כמוהו. וכיון שאין קביעות להקו באמצעי באיזה אלכסון יהיה כן גם אין קביעות להיוד התחתון איך יהיה לורתו או כדלת או כיוד, משי"ה מתחלת הכתיבה נקצב צשני הלורות וכן היה צמ"ח של משרע"ה ונקצב סודות התורה ע"ז ואסור לנו לשנות מה.

והנה מצינו צורת הכה י"ש ג"כ שני לורות דהא עיקר לורת הא הוא שיהיה ואו תחת הדלת ועכ"ז נמצא בחיקוי"ז, לורת הא כשר להיות יוד תחת הדלת, אך החס צל"ה ג"כ אפשר לומר דזה לא שינוי כלל דהא הקו שחתה הדלת הוא אינו ואו גמור דהא אין לו ראש רק הוא קו בעלמא ואין לו שום לורת אות משי"ה אין קפידא אם ישנו מקו לנקודה, אך מהא דנקצב סודות התורה ע"ז משמע דזה ג"כ נקצב מתחלת הכתיבה כן צשני הלורות, ונראה ג"כ ליתן טעם לורת רגל השמאלי תלוי צורת רגל הימני דהא לריך להיות שוב, משי"ה בכתב ארור כזה (י"ז) יכול להיות כלורת ואו אבל בכתב קטן כזה (י"ז) אי אפשר להיות רק נקודה כיוד, ואף כשהוא כלורת יוד עכ"ז נקרא גם כן ואו דהא נידון כמו שהוא מחובר להגג כמו הרגל הימני רק שנפסק באמצע, ולפי"ז אחי שפיר דאף דעיקר לורת הכה הוא להיות קו ואו תחת הדלת

והנה לענין כג"ל דכתבנו דעיקר הדין דשינוי לורת היינו אפילו שהאות אינו משתנה כלל רק שנשתנה מקצת האות שהוא לורת גמורה כגון יודי האלף והשין והעין וכיוצא בזה, והפסול אינו מחמת שגוף האות נשתנה רק מחמת דשינוי מקצת האות לא היו כתיבה חמה אף דניכר גוף האות היעצ צל"ה שינוי, ולפי"ז יהיה נכונים דברי רבינו הגר"א אשר כתבו האחרונים צשמו דאם כתב הלמד צורת כ' ו' הוא פסול משום דמוכח מהזוהר דלריך להיות רגל הלמד למטה כעין ואו ולא רחב, ולפי שיטת הפוסקים דשינוי לורת הוא מחמת דחסר לורת גוף האות צוודאי קשה ע"ז דפסל הגר"א אם האריך הלמד למטה מעט דהא מוכח מגמ' וכן מפורש בפוסקים דאריכות האותיות לא הוי שינוי לורת האות וכן נוכחים להאריך הכין והלמדן, וצוודאי נראה לכל דאם האריך הכי הרבה שרגל השמאל עומד רחוק הרבה מרגל הימין וכן הלמד שהוא שלמעלה הוא רחוק הרבה מתחתלת הלמד ונראה לכל שזה הוי שינוי האות יותר משינוי אריכות מעט את הקו של הלמד למטה שפוסל הגר"א, ועכ"ז כל הפוסקים מכשירין וכן הוא מנהג פשוט צגט צשורה אחרונה שכתבין כזה משה וישראל וכן בכל סת"ם עושין כן, אלא צרור דאין צוה שום חשש מחמת שינוי לורת גוף האות רק מחמת כתיבה חמה שחסר מקצת לורת האות היינו לורת שחשוב ללורה צמקום אחר היינו דלמד הוא מורכב משינוי לורות, לדעת הפוסקים הוא כ' ולמעלה הוא ואו ולדעת הגר"א הוא נון הפוכה ולמעלה הוא ואו, אי"כ משי"ה הוא פסול אם האריך למטה דהא לדעתו לריך להיות למטה כעין ראש היוד או ראש הוא ולא קו ארוך כעין כאף או כעין בית משי"ה לא הוי כתיבה חמה.

ולפי"ז אם עשה ראש היודין של שין או עין או לדין כזה (י"ז) גם כן פסול לכל הדעות דהא דמי ללמד לדעת הגר"א וגם הפוסקים החולקים היינו מחמת דסוברין דלורת הלמד לריך להיות כעין כאף ואו, אבל אם היו סוברין דלריך להיות למטה רק כעין ראש היוד אז היו גם כן סוברין דפסול וכן אם כתב מס כזה (י"ז) גם כן פסול דהא לריך להיות ואו צסוף ולא כעין ריש או כעין דלת צסוף כמוהו, וכן הדין צשית שכתב כזה (י"ז) או גימל שעשה כזה (י"ז) והכלל בכל כג"ל היינו דעיקר ויסוד האותיות והשינויים של האותיות הוא נכנה מחמת דכל האותיות נכנה מקוין ומנקודות (היינו ויין ויודין) כגון בדהמסקר כולן הם רק קוין קו לגובה וקו לרוחב אבל שינועוץ ועוד כיוצא, כולם הם למעלה רק נקודות (היינו רק ראשי יודין) וזה מוזן מלד השכל ומוכח מספרי קבלה ומפירש צציואר הגר"א בחיקוי"ז, ומשי"ה אם שינה וכתב נקודה צמקום קו או קו צמקום נקודה הוא פסול, צוודאי זה הוי שינוי לורת גמור מלורה שניתנה בסניי, ומשי"ה לדעת הגר"א שהלמד לריך להיות למטה כלורת נקודה (היינו כראש יוד או ראש וא"י) צאם שעשה למטה כעין קו ולא נקודה כזה (י"ז) פסול וכן כל כג"ל וכן יוד האלף וכן יודי הפא.

וכן הדין להיפך כגון התפ שלריך שיהיה כעין קו למעלה והוא שינה ועשה למעלה כעין נקודה (היינו כעין יוד שהוא אינו ארוך כעין קי כזה (י"ז) דהראש למעלה הוא מרובע כראש ולא ארוך כקו צוודאי ג"כ פסול, ויעוין בהקדמת חיקויי זוהר צסוף דחשיב שם האותיות שהם למעלה בנקודות

כדמפורש בספרא דלגישוהא וזכמה מקומות בזוהר עכ"ל אין קפידא אם נעשה למטה נקודה כ"ד.

אמנם כל הפסולים הנ"ל הוא רק לגוף הכתיבה אבל לענין שלא כסדרן אינו פוסל כיון דעיקר הפסול הוא רק מחמת כתיבה חמה אבל לא נשתנה גוף אורת האות ממנו מש"כ אינו פוסל לענין שלא כסדרן, ואף דיש פוסקים מבאחרונים שהם מחמירין ביוזי האלף והשין ועין אם נגעו ביוזי מדיחוקם דפוסל לענין שלא כסדרן מחמת דכ"ו שינוי צגוף אורת האות, אך כבר כתבתי באריכות בזכחות גמורות דאינו כן וכ"ש כיכא דיש לספק דפסול נעשה אחר הכתיבה.

ולבר זה נראה דאפילו צשינוי גוף אורת האות או נשתנה לאורת אות אחרת אם יש אחיזו לז ספק בדבר אם נשתנה לאורת אות אחרת או דיש חינוקות שקוראין ג"כ כהוגן אף דפסול עכ"ל לענין שלא כסדרן יש להקל לחקן כי צגוף הדין שלא כסדרן יש מחלוקת בין הפוסקים והעיקר כדעת המחמירין כאשר יתבאר.

סימן כח

בדין שלא כסדרן אם יש בזה פסול — בדברי הרמב"ם והט"ז בזה — ביאור דברי ירושלמי ספ"ק דמגילה תולין בס"ת ואין תולין בתו"ם ובדברי האחרונים בזה — בדברי הגר"ב בדין ספר שנקדו.

והיינו דמקור דעת הפוסלים שלכ"ם הוא ממה דכתוב במגילתא פי' זה ס"י קב"ה וכו' לאות על ידך ד' מקומות וכו' **כותבין** כסדרן ואם כתבן שלא כסדרן כרי אלו יגזרו עכ"ל. וכתוב צשי"ס סי' ל"ב סעיף כ"ג דילף מתיבתא וכו' וזיינו מפסוק הנ"ל דאם חסר אות לא מהני תיקון דזה הוי שלא כסדרן המוזכר במגילתא הנ"ל וכן כתבו כמה פוסקים, אבל דבריהם חמוכים כי יש כמה הוכחות דמה דאינו פוסל שלא כסדרן בכתיבה הוא כיכא דגוף האותיות הם מכופכים **נעשה** שהם נקראים אחר הכתיבה היינו שכתב חיצה שסוף הפרשה צאמנע הפרשה.

ראיה א', דזה איתא צגמ סוטה דף י"ז ע"ב לענין מגילת סוטה ח"ל כתב למפרע פסולה דכתיב וכתב את האלות האלה כי דכתיבה עכ"ל, א"כ אף צגמ יליף מתיבתא אלה דלר"ך להיות כתב כמו דמסודר צתורה דזה מפורש בפסוק וכתב א"כ חיצה האלה קאי על חיצה וכתב, ועכ"ל מוכח מהצג דאינו פוסל שם רק כיכא דגוף המגילה צעמח מכופך כמו שפירש"י שם והיינו דצגמ קאמר כתב למפרע ופירש"י שכתב את המגילה מכופך, א"כ מצורר דכמגילה צעמח היא מכופך אז הוא פסול, אבל אם המגילה צעמח אינו מכופך אף שצמעה כתב היה שלא כסדר המגילה אז הוא כשר, דזה מה דצגמ קאמר כתב הוא ידוע דכ"ו הפירוש כתב אותה וכ"ו כמו דקאמר צגמ כתב אותה מכופך, א"כ מצורר דכמגילה צעמח מכופך, ואם היה טוהה צגמ דק כתיבה היה שלא כסדר וכתמגילה צעמח היה כסדר היה לר"ך צגמ לומר כתיבה מכופך ולא לומר דכמגילה מכופך, ועוד דאם צגמ קאי על כתיבה שלא כסדר לא שייך

לומר לשון מכופך דזה כתיבה מכופך נקרא אם האותיות נכתבים כהיפך כזה"ל) ע"ז שייך לומר כתב למפרע היינו מכופך, אבל כתב שלא כסדרן היה לר"ך לומר כתב שלא כסדרן דזה לא נקרא היפוך גמור רק שלא כסדר וכמו דכתב במגילתא הנ"ל לענין הקדים פרשה למפרע כתב שלא כסדרן, אלא וודאי מוכח דמגילה סוטה כשר שלא כסדרן וצודאי תפילין לא חמיר דזה מגילה סוטה ג"כ דווקא צלכ"ק וגם לר"ך שרעט וצמיר מחפילין, ועוד דזה עיקר הדין בחפילין יליף מוכיח וא"כ כיון דמגילה סוטה דכתב בפסוק צכדיא וכתב את האלות האלה, הרי דקאי לדיא חיצה האלה על חיצה וכתב, עכ"ל לא יליף צגמ לפסול שלא כסדרן וא"כ יליף מתיבתא וכו' על הכתיבה כסדרן אשר לא חסר כלל ענין הכתיבה בפסוק זה, וכן לענין חומר כס שוין דזה מגילה סוטה ג"כ לר"ך דווקא לכתוב צלכ"ק, ואדרבא דכמגילה הוא חומר יותר דלר"ך ג"כ שרעט, וכן קשה עוד דאיתא צגמ מגילה דף י"ז ע"א, לענין קריאת המגילה למפרע ולא יאל, ופריך צגמ מנ"ל ומשני צגמ דכתיב ככתבם וכמנחם מה זמנא למפרע לא אף כתבם למפרע לא ופריך צגמ מידי קריאה כתיבה כהא יע"ש א"כ מוכח כיון דלא כתיב כזה הכתוב קריאה אז אי אפשר ללמוד מזה, א"כ צ"ד קשה כיון דפסוק דכתיב וכו' לא מיירי מתיבתא רק מיירי מהעשים א"כ יליף מזה לכתיבה, ועוד קשה דזה דין זה הוא עיקר גדול כתיבת חו"מ למח לא חסר מזה צגמ שלנו, דזה צגמ שלנו חסר דין כנחת פרשיות צבתים לר"ך להיות כסדרן ולמה לא חסר ג"כ דגם הכתיבה ל"ל כסדרן, אלא נראה דמה שכתב במגילתא הנ"ל כתבן שלא כסדרן פסול ג"כ מחמת טעם שכתב חפילין ל"ל כסדרן, ומיירי בחפילין של יד דלר"ך לכותבן כסדרן כדי דכנחת יכ"ה כסדרן דזה הפסוק וכו' לאות על ידך הוא קאי על של יד וממילא דגם צגל ראש ג"כ לר"ך להיות הפרשיות צבתים כסדרן וצגמ שלנו נכתב הדין צגל ראש וממילא ידוע לנו ג"כ צגל יד.

והנה פירוש זה דכמגילתא מיירי צכנחת הפרשיות ולא כתיבת הפרשיות, זה הפירוש נמלא צבי אור ארוע בגדול, ומח מוכח דכאור ארוע סובר דכתיבת פרשיות אינו לר"ך להיות הכתיבה כסדרן. והוא צא"ז צכ"ל תפילין סי' תקצ"ה לענין מחלוקת רש"י ור"ת צסדר כנחת הפרשיות כביא הא"ז ראיה לדעת רש"י מכמגילתא הנ"ל ח"ל שם וכן משמע במגילתא דקאי ארבעה פרשיות של יד הם צכ"ך אחד ד פרשיות של ראש הם ד' עוטפות אלו הם קדש וכו' כי יציאך שמע וכו' אם שמוע וכותבן כסדרן אם כתבן שלא כסדרן כרי אלו יגזרו, משמע כסדר שגאון צרישא, ולא מסתבר כלל לדחוק דכתיבה הכופר קאמר אבל אין קוצעין בחפילין כן זה אינו נראה כלל לומר כן עכ"ל א"ז, הרי מפורש דלא מיירי צמעה הסופר רק דמיירי צקציעה הפרשיות צבתים, כמו שכתבתי דמיירי לענין דכנחת חפילין ל"ל כסדרן כנ"ל, וא"כ מוכח דכא"ז סובר דאינו פוסל שלא כסדרן צחרי"ת.

וכן יש הוכחה מצג ומשנה דמנחת דקאמר צמשנה שם ד פרשיות משכבין זה את זה ואפילו כתב אחד משכב, ופריך צגמ פשיטא ומסיק צגמ דזה לרבות דין כיקף גוויל, ואי ס"ד דכשם דכ"ה דאות חסר משכב כן סדר כתיבת האות